

Kulturnämnden

Yttrande över detaljplan för Nobelberget

Förslag till beslut

Kulturnämnden antar yttrande enligt bilaga 2 till tjänsteskrivelsen daterad den 25 januari 2017.

Kulturnämnden förklarar ärendet omedelbart justerat.

Sammanfattning

Kulturnämnden har fått möjlighet att lämna synpunkter över detaljplan för Nobelberget. Nämnden yttrar sig i frågor som rör behov av anläggningar och lokaler för kulturverksamhet. Kulturnämndens ansvarsområde är även utsmyckning av offentliga platser och byggnader samt att i övrigt, där nämndens medverkan påkallas, vara rådgivande vid utformning och utsmyckning av bostadsområden.

Detaljplaneområdet beräknas inrymma cirka 550 bostäder i flerbostadshus samt 2500 kvadratmeter lokaler för kontor och verksamhetslokaler. Konsthartsfabriken som är identifierad som kulturhistorisk värdefull byggnad är föreslagen att rivas enligt samrådshandlingarna vilket avråds från. Olika företag inom kulturella och kreativa näringar som skapat attraktion till Nobelberget under senare år kommer att ha svårt att vara kvar i området. Inom ramen för utvecklingsarbetet kring miniåtervinningscentraler (mini-ÅVC) bör möjligheter beaktas för att kunna samnyttja lokalen för föreningsliv och civilsamhället.

Konst och kultur är viktiga inslag i den offentliga miljön för att skapa en attraktiv stad och offentlig utsmyckning planeras i området i enlighet med riktlinjer i Öppna konsten. Gestaltungsmissigt är varierade fasaduttryck att förordas liksom olika takhöjd och terrasser.

Ärendet

Detaljplanen i korthet

Ett förslag till detaljplaneprogram har upprättats för Nobelberget. Detaljplanens övergripande syfte är att möjliggöra stadsutveckling i enlighet med antaget

detaljplaneprogram för Sickla Plania som antogs i oktober 2016. Nacka stad är benämningen på det nya och täta området som skapas på västra Sicklaön där planen ingår. Detaljplanen berör området med bland annat Aczo Nobels gamla lokaler för kemikalietillverkning, forskning och kontor.

Målområden för hållbart byggande:

Nacka kommun har tagit fram riktlinjer för hållbart byggande som beslutades av miljö- och stadsbyggnadsnämnden i november 2012. Syftet med riktlinjerna är att öka hållbarheten i stadsbyggande och underlätta uppföljningen av prioriterade hållbarhetsområden. För stadsbyggnadsprojektet har bland annat följande målområden valts ut som prioriterade:

- *Rum för verksamheter, blandad bebyggelse och mötesplatser.* Planområdets läge är mycket gynnsamt för en blandning av användningar. I stadsdelen finns ett behov av offentliga platser, torg och parker, vilket kan tillföras i planområdet.
- *Levande kulturmiljö.* Området är en del i den tidigare industrimiljön på västra Sicklaön. Bevarande av vissa industribyggnader skapar tillsammans med industribyggnader i det angränsande Sickla köp kvarter en förståelse för den historiska användningen på platsen.

En utvecklad strukturplan för Nacka stad antogs våren 2015. Den utgår ifrån översiktsplanens strategi "En tätare och mer blandad stad på västra Sicklaön" och visionen "Nära och nyskapande". I utvecklad strukturplan står det "Nacka stad ska ha en levande stadsbild såväl dagtid som kvällstid. Detta förutsätter en blandning av bostäder, arbetsplatser, handel, kultur, skolor, förskolor, nöjen och möjlighet till rekreation. Möjligheter till samnyttjande i byggnader bör undersökas och eftersträvas."

Gestaltning för planområdet grundar sig i antaget detaljplaneprogram för Centrala Nacka och Fundamenta. Syftet är att ge en varierad stadsbild och skapa en mångfald

Fanny udde – blivande område för lek och rekreation

Blivande park "Svackanstråket" med plats för konstnärlig utsmyckning

Konsthartsfabriken – kulturhistorisk värdefull byggnad som rivs

Panncentralen - bevaras

Formalinfabriken - bevaras blivande förskola

Kartan visar ett flygfoto över Nobelberget och omgivningen.

Området beräknas kunna inrymma cirka 550 bostäder i flerbostadshus samt 2500 kvadratmeter lokaler för kontor och verksamhetslokaler. Bostadskomplement och verksamhetslokaler planeras längs Sickla industriväg samt inom området vid vissa strategiska lägen som bland annat parken vid Svackanstråket. Gestaltningen ska återspegla terrängen genom varierat våningsantal och hus som följer marknivåerna. Olika hushöjder får skilda fasadfärger/material, vilket på så vis ger en variation i utformning och uttryck. Sockelvåningen längs Sickla industriväg accentueras och ska vara förhöjd till cirka 3,5 meter. De ska vara tydligt markerade och med genomarbetad detaljering för att bidra till en varierad gatumiljö. De ska förses med generösa glasytor för att skapa ljusa gatumiljöer som skapar trygghet i området. Två byggnader med värden för kulturhistoria och stadsbild ska bevaras, formalinfabriken och panncentralen och dessa ska ingå som en del i den nya stadsmiljön. Formalinfabriken har inte bedömts ha något kulturhistoriskt värde medan panncentralen har det. En negativ konsekvens är att den så kallade konsthartsfabriken, som har ett särskilt kulturhistoriskt värde, föreslås att rivas för att få en fungerande gatustruktur.

Från att ha varit ett delvis inhägnat verksamhetsområde utan aktivitet kvällar, helger och nätter, så skapas en stadsdel som befolkas med boende, förbipasserande och aktiviteter under större delen av dygnet. Attraktiva bostäder och en väl utformad stadsmiljö ger stora positiva konsekvenser för boende och för en större allmänhet. Planens konsekvenser när det gäller sociala aspekter är svåra att bedöma eftersom den fysisk planering bara är en av många faktorer som påverkar social hållbarhet. Detaljplanen möjliggör en tät stadsmiljö med offentliga rum och med verksamheter i bottenvåningarna. Många människor på liten yta med närhet till kollektivtrafik och service ger förutsättningar för ett befolkat stadsrum under olika tider på dygnet vilket är positivt för det sociala livet och kan bidra till trygghet.

Kulturmiljö och landskapsbild

Formalinfabriken och panncentralen med dess skorsten bevaras. På formalinfabriken planeras en mindre terrass på befintligt tak, vilken ska beskrivas utförligare till granskningsskedet. Formalinfabriken och panncentralen kommer att förändras avseende fönster. Detta ska utredas och illustreras inför granskningsskedet. Konsthartsfabriken hör till områdets kärnbyggnader sett ur kulturhistorisk synvinkel med betydande dokument- och upplevelsevärden. Byggnadens nuvarande läge gör det välexponerat mot norr och ”porten” till den historiska industrimiljön i Sickla. Rivningen av byggnaden påverkar den kulturhistoriskt intressanta industrimiljön negativt liksom den industrihistoriska kopplingen mellan Nobelberget och Sickla industriområde, nuvarande Sickla köpkvarter. Landskapsbilden förändras från flera väderstreck. Framförallt genom att höjden i området bebyggs med hus i huvudsak fem till sju våningar.

Området gränsat till Fanny udde med bland annat en villa som tidigare varit en sommarbostad med unik trähusarkitektur, huset ägs idag av Atrium Ljungberg. Planer finns för ett café eller liknande verksamhet. Denna yta kommer att ingå i planerna på ett mindre parkområde men en förskola belägen i närheten. Ytan kommer främst att gestaltas för lek och umgänge.

Fornlämningar

I planområdets östra del mot Sickla Industriväg finns ett fornminne registrerat som en gårdstomt från Sickla säteri enligt karta från 1774. Idag är platsen bebyggd och Länsmuseet har bedömt att fornlämningen är söndergrävd.

Konst

Prioriterade platser för offentlig konst är i nämnd ordning; torg, kollektivtrafik, äldreboenden, skolgårdar, parker, förskolegårdar, lekplatser, gator, busshållplatser, vandringsstråk och promenadvägar. Kommunen vill även arbeta med tydlig tematisk och konstnärlig gestaltning i utpekade nord-sydliga stråk. Detta ska ske i samspel med medborgare, exploatörer och andra intressenter i medskapande processer.

I det så kallade Svackanstråket och anslutande parkområde planeras för konst på allmän plats. Stråket kommer i framtiden fungera som en sluss in till Markusplatsen och till Sickla köp kvarter och vara en viktig länk från Kvarnholmen till Sickla. Även i det södra området betecknat med park avses att utforma en gestaltning med konst som del i det. Dessa idéer ska utvecklas till granskningsskedet.

Övrigt

Inom området föreslås en miniåtervinningscentral, mini-ÅVC för mottagning av alla avfall som uppstår i ett hushåll föremål för återbruk, förpackningar och tidningar. Målsättningen är att boende ska ha högst 500 meter till en mini-ÅVC inom Nacka stad. En mini-ÅVC inryms i bottenvåning på ett kvarter, behovet av yta är cirka 200 kvadratmeter.

Näringsliv

I Centrala Nacka ska beredas plats för 10 000 nya arbetsplatser. Lämpliga lokaler för olika verksamheter som kreativa näringar, konstnärer och entreprenörer ska finnas för att gynna ett rikt näringsliv som erbjuder ett brett utbud för alla målgrupper.

Tillgänglighet och trygghet

I en trygg miljö ska det vara lätt att hitta och få överblick, det skapas med tydlig gatustruktur med bra skyltning och är tillgänglighetsanpassat. Platser där många människor vistas ger också en trygghet och säkerhet mot brott. Därför är det bra om bostäder, butiker, restauranger, kontor samt lokaler för kultur- och fritidsverksamhet blandas så att en miljö skapas där människor vistas under en stor del av dygnet.

Samlokalisering av bostäder och verksamheter

Det är positivt att blanda olika typer av bostäder, ge förutsättningar för olika generationer att bo i samma område. Bostäder kan med fördel samlokalisering med skola, förskola, kultur- eller fritidsverksamheter. Därigenom kan lokaler samnyttjas vilket främjar social hållbarhet.

Enhetens analys och bedömning

Kulturnämnden har fått möjlighet att lämna synpunkter över detaljplan för Nobelberget. Nämnden yttrar sig i frågor som rör behov av anläggningar och lokaler för kulturverksamhet. Kulturnämndens ansvarsområde är även utsmyckning av offentliga platser och byggnader samt att i övrigt, där nämndens medverkan påkallas, vara rådgivande vid utformning och utsmyckning av bostadsområden.

Kulturnämnden har i 2015 och 2016 års rapporter kring behov av lokaler och verksamhetsytor belyst behovet av musik- och kulturskolelokaler i Nacka stad där Nobelberget ingår. I rapporterna har även behovet av lokaler för kulturella och kreativa näringar i nämnda område lyfts fram.

Sedan flera år verkar olika kulturproducenter på Nobelberget. Atrium Ljungberg, som fastighetsägare, har ställt lokaler till förfogande för teaterverksamhet, kreativt skapande och konsertverksamhet. Kulturskaparna har fått nyttja lokaler mot en låg hyra och med möjligheter att förändra lokalerna för att passa nya former av aktiviteter. En aktör är Woland produktion som har verkat i tomställda kontorslokaler. De har tagit nya kulturformer från London och New York till Nacka och Stockholmsregionen bland annat märks deras produktion Satans demokrati som rönt stor uppmärksamhet. I samma område har även konsertverksamhet bedrivits under flera år som skapar intresse hos unga att få en möjlighet att lära känna Nobelberget. Konst och kultur har hjälpt till att sätta Nobelberget på kartan, ladda platsen med attraktion som ett område i Stockholm där det finns plats för nytänkande verksamheter. Under den stora flyktingvågen hösten 2015 upplät konsertaktören sina lokaler till tillfälligt boende för flyktingar då det rådde akut brist på sängplatser för asylsökande. Detta skapade stort medialt intresse och Nobelberget fick positiv publicitet. Detta är exempel på lyckad platsmarknadsföring, något som alla som utvecklar nya områden är intresserad av att skapa. Därmed något som såväl fastighetsägaren Atrium Ljungberg som Nacka kommun bör värna om och nyttja för att skapa en stad där människor och företag vill bo och verka.

I det nya området är risken att hyrorna bli alltför höga för att kulturverksamheterna ska kunna fortsätta sina näringar. Detta är ett känt exempel på gentrifiering av ett område där konst och kultur under ett mellanskede skapar liv och rörelse men sedan får flytta för att ge plats för bostäder och kontor. Det är av största vikt att Nacka kommun kan hitta långsiktiga lösningar för att behålla kulturella och kreativa näringar. Forskning och olika studier visar att konst och kultur skapar långsiktiga mervärden för ett område, skapar en attraktiv stadsmiljö och ökar värdet på bostäder.¹ Diskussioner med fastighetsägare i tidiga skeden är viktigt för att hitta lämpliga platser för denna typ av näringar och även möjligheter att anpassa lokaler så att de är funktionella.

¹ Värdering av stadskvaliteter i Stockholmsregionen, Evidens och Spacescape, i uppdrag av SLL (Stockholms läns landsting) och flera kommuner, bland annat Nacka, 2011 och Värdet av konst, Erik Modig och Karolina Modig 2013

Konsthartsfabriken som är identifierad som den mest värdefulla industribyggnad och med betydande dokument- och upplevelsevärden i området föreslås rivas ”för att få en fungerande gatustruktur”. Rivningen av byggnaden påverkar den kulturhistoriskt intressanta industrimiljön negativt liksom den industrihistoriska kopplingen mellan Nobelberget och Sickla industriområde. Enhetens bedömning är att kommunen bör verka för att konsthartsfabriken ska få stå kvar.

I planen finns platser identifierade för offentlig utsmyckning och tillskapandet av offentlig konst och kultur- och fritidsenheten bedömer det av vikt att konsten ska tillkomma i enlighet med Öppna konsten² för att säkerställa långsiktighet i kvalitet, drift och underhåll. Den kommande parken i ”Svackanstråket” föreslås vara en placering av ett framtida konstverk.

Gestaltningmässigt är ett varierat fasaduttryck att förorda såväl till formgivning som färgsättning. Enligt riktlinjer i Öppna konsten ska estetiska och konstnärliga värden finnas med från början i gestaltning av hela bebyggelsen. Lokaler tänkta som verksamhetsytor bör vara försedda med generösa glasytor för att skapa ljusa gatumiljöer som skapar trygghet i området. Terrasser på taket och tak med växtlighet är positivt.

Inom ramen för utvecklingsarbetet kring mini-återvinningscentral, mini-ÅVC bör möjligheter beaktas för att kunna samnyttja lokalen med föreningsliv och civilsamhället och skapa en möjlig möteslokal som kan bokas vid behov. Dialog med fastighetsägare i området är centralt för att tillgängliggöra lokaler till rimlig hyra i gatuplan för föreningar och civilsamhället.

Ekonomiska konsekvenser

Förslag till beslut medför inga direkta ekonomiska konsekvenser för kulturnämnden.

Konsekvenser för barn

Då det finns förskolor och skolor i närområdet är viktigt att det finns ett utbud av kulturverksamheter för barn och ungdomar i enlighet med närhetsprincipen. På Nobelberget finns förutsättningar att skapa utrymme för kulturverksamhet, tack vare goda kommunikationer och närheten till Dieselverkstaden i Sickla med såväl bibliotek som kulturhus, kan synergieffekter skapas.

Bilagor

1. Yttrande över detaljplan för Nobelberget daterat 25 januari 2017
2. Detaljplan för Nobelberget

Nadia Izzat
Enhetschef
Kultur- och fritidsenheten

Susanne Broman Kjulsten
Samhällsplanerare
Kultur- och fritidsenheten

² Öppna konsten, beslutades av kommunfullmäktige den 19 april 2010